

УДМУРТСЬКА РЕСПУБЛІКА. ПОЛІТИЧНІ КОНТЕКСТИ

станом на жовтень 2025 року

Африкан Беркутов (1852-1901), Удмурт и удмуртка с гусями

Демографія регіону та етнокультурна специфіка

Станом на початок 2024-го року населення Удмуртської Республіки налічувало [1,4 мільйонів](#) людей, з них 2/3 – міське населення.

Починаючи з 2017-го року в регіоні спостерігається природне [скорочення](#) кількості населення (з піковими значеннями у 2020-2021му роках). Міграційне скорочення зберігається понад [20 років](#). Згідно з прогнозом республіканської служби статистики, щороку чисельність населення регіону [зменшуватиметься](#) на 5-7 тисяч осіб – у перспективі найближчих 25 років це понад 10% від сукупної кількості.

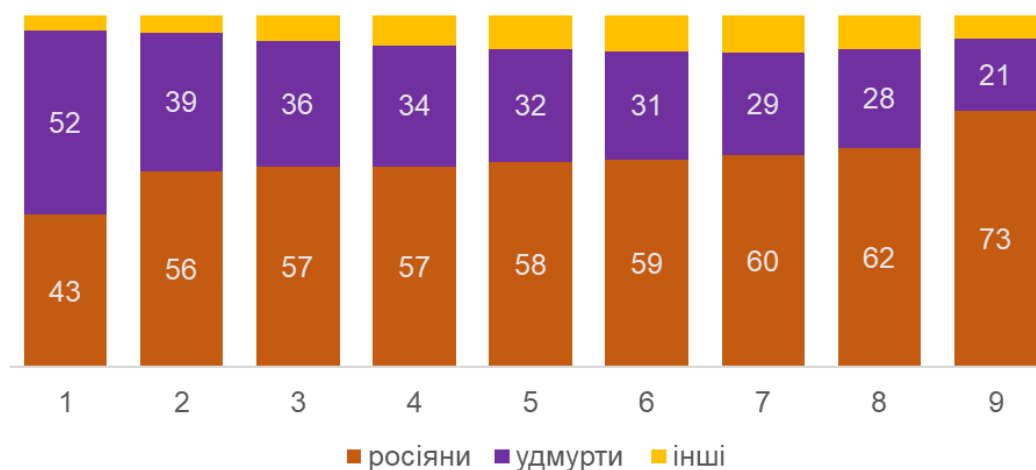
У 2023-му році Удмуртська Республіка посіла 5-е місце у своєму федеральному окрузі за коефіцієнтом народжуваності, поступаючись Оренбурзькій області, Башкортостану, Пермському краю і Татарстану. У липні 2025-го року голова Республіки Александр Бречалов під час [зустрічі](#) з Путіним заявив, що на меті – збільшити коефіцієнт народжуваності в регіоні з 1,39 до 1,6 до 2030-го року, на що Путін зауважив, що ця планка занижка і показник має бути хоча б 2,1.

За рівнем смертності Удмуртія входить у ТОП-3 регіони Приволзького федерального округу – гірша ситуація прослідковується лише в Пермському краї та Оренбурзькій області.

Частка населення працездатного віку – близько 56%. Понад чверть населення регіону – люди пенсійного віку (їхня частка зросла на 9 відсоткових пунктів за період з 1989-го по 2020-й роки). Чисельність дітей в Республіці за цей же період зменшилося з 439 тисяч до 272 тисяч (майже на 40%). Таким чином, за три десятиліття в Удмуртії відбулося класичне демографічне старіння населення, що створює додаткове навантаження на систему соціального захисту, охорони здоров'я та ринок праці.

Корінним населенням території Республіки є удмурти. За останні майже сто років їхня [частка](#) у сукупній чисельності населення скоротилася у 2,5 разів: з 52% до 21%.

Етнічна структура Удмуртської Республіки (%)

У 2021-му році 29,1% удмуртів, що проживають безпосередньо в Республіці, визнали рідною мовою російську. У 1959-му році цей показник складав лише 7%.

Якщо у 1990-х третина дітей, народжених удмуртками, мали батька іншої національності, то у 2010-му уже понад 40% шлюбів із участю удмуртів були змішаними, що зумовлює зниження ступеня етнічної самоідентифікації наступних поколінь. Крім того, під час перепису населення 2021-го року близько 210 тисяч жителів Удмуртії не вказали свою національність, що ускладнює точний облік. Таким чином, етнокультурне тло Удмуртії визначається не лише скороченням чисельності титульного етносу, але й трансформацією його культурної ідентичності під тиском інтеграційних та [асиміляційних](#) процесів.

Соціоекономічні особливості регіону

Протягом останніх двох десятиліть Удмуртія стабільно виступає «міграційним донором», втрачаючи населення на користь більш економічно привабливих регіонів росії. Основними напрямками міграції є Москва та Московська область, Санкт-Петербург, Республіка Татарстан і Тюменська область. Це пояснюється кількома факторами: **а)** вищі зарплати у столиці та нафтогазовому Західному Сибіру; **б)** розвиненіший ринок праці; **в)** освітня та наукова міграція; **г)** транспортна доступність. Найбільш уразливими категоріями є молодь і спеціалісти з технічною освітою, які після закінчення навчання залишають регіон. Це створює структурні ризики для розвитку регіону та підсилює його соціально-економічну залежність від федерального центру.

У 2024-му середньомісячна номінальна [заробітна плата](#) в Удмуртії становила 65,7 тисяч рублів – це 6-е місце серед регіонів Приволзького федерального округу. Майже чверть працівників регіону [заробляють](#) більше рівня середньої заробітної плати по росії.

У 2023-му році Удмуртія увійшла в ТОП-20 регіонів рф із найнижчим розміром [прожиткового мінімуму](#) (13,6 тисяч рублів). У тому ж році кожен 10-й житель Республіки проживав за межею [бідності](#), однак у 2025-му цей показник скоротився до [7%](#). Удмуртія демонструє один з найнижчих рівнів [безробіття](#) по країні – 1,4% (11-е місце серед суб'єктів рф). При цьому Удмуртська Республіка лідирує за розподілом [податків](#) на користь федерального бюджету – у першому кварталі 2025-го року до федеральної казни було перераховано [понад 75%](#) податкових платежів, зібраних з жителів і бізнесу Удмуртії.

У січні-квітні 2023-го року обробна промисловість у росії зросла на 3%, причому локомотивом зростання стала, зокрема, Удмуртія – тут зафіксовано [приріст у 21%](#), що значно вище за середні показники навіть по індустріально розвинених регіонах (Свердловська область – 10%, Челябінська – 10%, Омська – 9%).

Еволюція політичного процесу в Республіці

У пізньорадянський період інституційною відправною точкою став курс на суверенізацію, зафіксований ухвалою Ради Удмуртської АРСР про Декларацію державного суверенітету (20-го вересня 1990-го року), після чого Удмуртія з 11-го жовтня 1991-го року набула назви «Удмуртська Республіка». Чинна Конституція Удмуртії прийнята Державною Радою Удмуртської Республіки у 1994-му році й залишається базовим актом конституційної організації влади регіону.

У 1990-ті в регіоні сформовано двополюсну конструкцію влади – голова республіки та однапалатний парламент, що складається з 60 депутатів, обраних на п'ятирічний строк. У цей період неформальним правилом стало представництво удмуртів на одному з ключових керівних постів (голова парламенту або ж голова республіки), що відображало баланс інтересів титульного етносу. Така конфігурація сприяла активізації місцевих еліт, які прагнули інтегруватися у владні інституції, формуючи навколо себе групи підтримки. У політичному просторі 1990-х це набувало вигляду внутрішньої регіональної конкуренції, яку дослідники описують як поділ на «північні» та «південні» [угруповання](#), що спиралися на локальні соціально-економічні та кланово-мережеві ресурси.

До середини 1990-х років у політичному житті Удмуртії домінували представники так званого «південного» угруповання. Проте поступово зростає вплив «північного» («глазовського») клану, символічною постаттю якого став [Александр Волков](#). Протягом 1995-2000 років він обіймав посаду голови Державної Ради Удмуртії, а з листопада 2000-го до лютого 2014-го року – президента Республіки. Його політичне довголіття дозволило сформувати стійку систему персоналістського керівництва, що базувалася на лояльних кадрах у виконавчих і законодавчих органах влади, а також у ключових секторах економіки.

Економічні [інтереси](#) оточення Волкова були пов'язані насамперед із будівельною галуззю (за фахом самого Волкова) та агропромисловим комплексом. Ці сфери ставали базою для консолідації ресурсів і впливу на регіональному рівні. Водночас у публічному дискурсі [поширювалися](#) критичні оцінки щодо закритості економічної моделі та концентрації контролю над основними активами у руках обмеженого кола осіб.

Точкою репутаційного зламу Волкова став випадок із [годинником](#) Breguet, що став символом демонстративного стилю життя регіональних керівників і спричинив хвилю критики з боку опозиції та громадськості. Кінець політичної епохи Волкова був зумовлений зміною федеральних пріоритетів і посиленням курсу на [централізацію](#).

2012-й рік. Александр Волков рекламує Іжевський зоопарк у годиннику Breguet вартістю у 120'000 доларів (у 4 рази більше ніж вартість годинника Патріарха Кирила)

Наступником Александра Волкова став [Александр Соловйов](#), який обіймав посаду голови Республіки з 2014-го року. За походженням він належав до удмуртського етносу і в попередні роки був тісно пов'язаний із «глазовським» кланом. Однак після обрання поступово дистанціювався від його представників, формуючи власну команду у владних і господарських структурах. Дослідники й аналітики неформально позначають цю мережу як «[дорожній клан](#)», маючи на увазі концентрацію економічних інтересів навколо інфраструктурних проєктів та дорожнього будівництва.

У 2017-му році діяльність Соловйова завершилася [достроково](#): його було затримано та усунуто від влади [указом](#) президента рф «у зв'язку з втратою довіри». Цей крок був частиною ширшої практики федерального центру щодо посилення контролю за регіональними елітами й супроводжувався кримінальною справою, пов'язаною з корупційними звинуваченнями. У 2020-му Соловйова [засудили](#) на 10 років ув'язнення.

Після усунення Соловйова керівництво перейшло до нової команди, що формувалася навколо [Александра Бречалова](#) та має неформальну назву «варязька». Її основу склали вихідці з громадсько-політичних структур федерального рівня, зокрема Громадської палати рф. Для більшості представників цієї групи характерною є відсутність попереднього досвіду роботи у регіональних виконавчих інституціях.

У перші роки кадри оновлювалися досить динамічно: частина управлінців не змогла закріпитися через управлінські прорахунки, інші ж розглядали регіон як етап у кар'єрному просуванні та перейшли на інші посади поза межами Удмуртії. В результаті протягом восьми років склад уряду зазнав істотних змін. На сьогодні з первісного «варязького» ядра зберіг позиції лише голова Республіки Александр Бречалов, тоді як більшість ключових постів поступово перейшли до представників місцевих управлінських кіл.

Сучасний політичний процес в Удмуртії характеризується кількома стійкими тенденціями:

1. Заміщення «варязької» команди місцевими кадрами. Перша хвиля управлінців, що прийшла з Бречаловим, значною мірою вибула, а вакантні місця зайняли представники регіонального чиновництва та бізнесу. Це підвищило адаптованість управлінської еліти до місцевої специфіки.
2. Посилення ролі силових структур. Їхній антикорупційний курс призвів до кадрових чисток і зміни балансу впливу, що відобразилося у зростанні частки представників [силового блоку](#) серед найвпливовіших осіб.
3. Зміщення центрів впливу на користь оборонно-промислових корпорацій. Зростання військового виробництва в контексті повномасштабної воєнної агресії посилило вагу керівників оборонних заводів.
4. Обмежена конкуренція в політичному полі. Домінування «Єдиної росії» поєднується з наявністю «керованої опозиції», що зберігає ілюзію політичного плюралізму, але не визначає ключових рішень.
5. Залежність від федерального центру залишається визначальною: кадрові призначення, оборонні замовлення й стратегічні інвестиції контролюються Москвою, що обмежує автономію регіональних еліт.

Основні групи впливу

Можна виокремити кілька центрів сили в Удмуртській Республіці, що формують багатополярну модель впливу:

- ☐ *Адміністративна вертикаль.* Основний полюс влади в регіоні.
- ☐ *Федеральне представництво регіону.* Сенатори, депутати Держдуми від регіону.
- ☐ *Федеральні структури.* Силові відомства, прокуратура, ФСБ, головний федеральний інспектор тощо.
- ☐ *Керівники підприємств оборонно-промислового комплексу.*
- ☐ *Представники великого бізнесу в регіоні,* зокрема власники та топ-менеджери аграрних і девелоперських компаній.

Адміністративна вертикаль

(Виконавча влада)

У виконавчій владі республіканського рівня ядро становить голова регіону **Александр Бречалов** (1973 р.н.). Обійняв посаду у вересні 2017-го року внаслідок [дострокових виборів](#). На вибори висувався як кремлівський протеже (або [протеже](#) Вячеслава Володіна), а в медіа часто згадувався як «[варяг](#)» через неодмуртське походження та слабку обізнаність про регіон. За результатами тогорічних виборів Удмуртія увійшла в ТОП-7 російських регіонів з [низькою явкою](#) виборців – 34,6%. При цьому [передвиборчі витрати](#) Бречалова були кратно більші за конкурентів: 27 мільйонів рублів проти 13 мільйонів сумарного бюджету інших чотирьох кандидатів.

Біографічна [довідка](#) Бречалова до удмуртського етапу:

- У 2010-му, очолюючи некомерційну організацію «[ОПОРА](#)» з підтримки малого та середнього бізнесу в Краснодарському краї, Бречалов неодноразово залучав додаткове позапланове фінансування (+360 мільйонів рублів менше ніж за рік).
- В конкурсі для малих і середніх підприємців Бречалов відзначив нагородою «бізнес-ідею» портативної бані на колесах (2011).
- У 2012-му на Бречалова здійснили [замах](#) кілери – фактично під вікнами ФСБ.
- В одному з [інтерв'ю](#) Бречалов зізнався у засвоєнні з сумнівним результатом 36 мільярдів рублів для підтримки підприємців (за два роки).
- У 2013-му кіпрська генпрокуратура призначила перевірку банку Юніаструм, головним юристом якого був Александр Бречалов. Банк підозрювався у незаконній угоді на [50 мільйонів євро](#).
- З 2013-го був співголовою Центрального штабу Загальноросійського народного фронту. Після [розслідування](#) РБК про витрати організації Бречалов спростував розрахунки і порекомендував розслідувачам «[бути обережнішими](#)» – втім, реальні витрати не озвучив.
- Протягом 2014-2017 був секретарем Громадської палати рф:
 - У 2016-му році [публічно](#) закликав проголосувати за «Єдину росію», хоча [Кодекс етики](#) членів Громадської палати рф забороняє публічну підтримку партій.
 - У 2016-му Громадська палата [замовила доклад](#) про права людини у компанії, що спеціалізується на пошитті одягу.
 - Саме в цей період Бречалов [зблизився](#) з Вячеславом Володіним, що у значній мірі передвизначило подальше його призначення на посаду голови Удмуртії.

У травні 2022-го у низці регіонів росії відбувся «[губернаторопад](#)», однак Бречалову вдалося заручитися [підтримкою Кремля](#) і піти [на другий термін](#). Втім, якщо у першу каденцію Бречалов отримав 71% голосів, то на виборах-2022 [переміг](#) з 64% голосів. Його найближчим конкурентом став представник КПРФ [Александр Сиров](#) (отримав

20%, при тому, що як кандидат, мав численні [порушення](#) (ухиляння від сплати податків, спричинення ДТП тощо) та міг бути недопущеним до реєстрації). Інший конкурент на виборах – [Вадим Белоусов](#) від партії «Справедлива росія – за правду» – був засуджений на десять років позбавлення волі за хабар у великих розмірах, але участь у виборах взяв і отримав 3%. Два кандидати – [Владімір Сегал](#) від «Партії пенсіонерів» і [Георгій Лещов](#) від «Зеленої альтернативи» — знялися з виборів з власної ініціативи. Лише один кандидат без кримінальної відповідальності позмагався з Бречаловим – це [Тимур Ягафаров](#) від ЛДПР (10%).

Від 2023-го року діяльність Бречалова позначилася акцентом на економічному розвитку й підтримці оборонно-промислового комплексу. Він демонстрував упевненість у зростанні експорту, заявляючи про [дворазове збільшення](#) обсягів поставок навіть в умовах санкцій (за рахунок, зокрема, експорту сухого молока у країни Африки, а також у Монголію, Саудівську Аравію, Південно-Східну Азію). Значну увагу приділяв модернізації інфраструктури та соціальній сфері: будівництву шкіл, розвитку внутрішнього туризму, а також проектам транспортної доступності, включно з новим терміналом аеропорту «[Іжевськ](#)». Водночас у публічних звітах він визнавав наявність проблем і помилок у сфері ЖКГ та охорони здоров'я, що зумовлювало критику з боку населення й місцевих еліт.

У цей же період на тлі кадрових змін у муніципальній владі розгорнувся гучний [скандал](#) довкола экс-голови Іжевська Олега Бекмєтьєва. Йому було висунуто звинувачення у зловживанні повноваженнями при розпорядженні земельними ділянками, що завершилося відставкою у 2023-му році та арештом. Це відображало характерну для республіки лінію на посилення антикорупційного контролю, яка збігалася з курсом федерального центру і сприяла зміцненню позицій Бречалова як управлінця, інтегрованого у вертикаль влади Кремля.

Роман Єфімов (глава уряду), один із ключових представників нової управлінської генерації в Удмуртії. Отримав посаду голови республіканського уряду у 2023-му році. До цього Єфімов працював заступником голови кабінету міністрів Удмуртії, зокрема у фінансово-економічному блоці, що дало йому досвід управління бюджетними потоками та знайомство з ключовими гравцями в промисловості й агросекторі.

Наразі Єфімов курує найбільш ресурсомісткі та стратегічні напрями. За ним закріплено реалізацію стратегічних національних [проектів](#): «Ефективна і конкурентна економіка», «Туризм і гостинність» із розвитком внутрішніх маршрутів та благоустроєм історичних міст, «Міжнародна кооперація і експорт», спрямований на зростання несировинного експорту, а також програма з розвитку [безпілотних авіаційних систем](#) на базі кластеру ZALA AERO. Додатково він курує цифровізацію економіки й держпослуг, підтримку ІТ-сектору та модернізацію промислових підприємств, що робить його ключовим технократом, відповідальним за поєднання традиційних і новітніх драйверів розвитку регіону.

Татьяна Чуракова (перша заступниця голови уряду). Одна з тієї невеликої кількості управлінців, що збереглися у виконавчій вертикалі з перших років правління Бречалова. На початку 2024-го була призначена на посаду віце-прем'єрки регіону з питань медицини (проблемна галузь, яку очолювала менеджерка із сумнівною репутацією [Ельвіра Пінчук](#)), а зараз, фактично, є другою людиною після голови кабінету.

На посаді першої заступниці голови регіонального уряду сфера відповідальності Чуракової традиційно пов'язана із соціальним блоком – соціальний захист, підтримка вразливих груп, реалізація програм у сфері праці та зайнятості, робота з ветеранами та учасниками СВО. Вона є одним з ключових балансоутримувачів між регіональними соціальними очікуваннями та можливостями бюджету.

Ігорь Асабін (заступник голови уряду з питань будівництва, ЖКГ і дорожнього господарства). Понад десять років очолював Сарапульський район, а у 2023-му році піднявся одразу на рівень заступника голови уряду Удмуртії. Асабін відповідає в регіоні за один із найпроблемніших блоків – будівництво, житлово-комунальне господарство та дорожню інфраструктуру. Дана сфера традиційно є джерелом соціального невдоволення в Удмуртії, адже поєднує

високі очікування населення із обмеженими бюджетними ресурсами, хронічними довгобудами та низькою якістю доріг. У 2025-му році за ініціативою Асабіна значно збільшено обсяги робіт із [капремонту доріг](#) та заміни покриття як в Іжевську, так і по всій республіці.

Ільяс Ханнанов (заступник голови уряду з питань безпеки). Генерал-лейтенант у відставці, має бойовий досвід і репутацію авторитетного силовика, що дозволяє йому утримувати особливу позицію в регіональній адміністративній вертикалі. Ханнанов відповідає за питання координації силових структур, роботу з ветеранами та учасниками СВО, а також за превентивні заходи у сфері внутрішньої стабільності.

Роман Габдрахманов (заступник голови уряду у сфері сільського господарства). Обіймає [посаду](#) з 2024-го року. До цього він очолював управління ветеринарії, а також мав досвід адміністративної роботи у сфері сільського господарства, що сформувало його профіль як «аграрного технократа». Його підвищення було пов'язане з відставкою Ольги Абрамової, яка багато років координувала аграрний блок і прославилася як «двигун» молочної галузі. Габдрахманов отримав завдання зберегти досягнуті темпи виробництва – зокрема рекорд у понад 1 млн тонн молока на рік.

з небагатьох «нових облич», здатних дати Удмуртії імпульс у цифровій трансформації.

Тимур Меджитов (заступник голови уряду з питань цифрового розвитку та спорту). У 2023-му році очолював республіканське міністерство цифрового розвитку, а згодом перейшов на посаду заступника голови уряду республіки. Йому доручено поєднаний блок (цифровізація та спорт), що виглядає нетиповим, але символізує прагнення влади інтегрувати ІТ-сектор із соціальною та молодіжною політикою. У регіону Меджитова сприймають як одного

Александр Журавльов (керівник Адміністрації голови та уряду Удмуртії). Очолює Адміністрацію з 2023-го року. Переїхав із Краснодарського краю на запит Александра Бречалова, який також родом із Краснодара.

Журавльов відрізняється активною участю у «символічній» політиці: у 2023-му році він представляв Удмуртію в ЛНР, де взяв участь у [відкритті Вічного вогню](#), привезеного з могили невідомого солдата в Москві. Такі кроки укріплюють його імідж функціонера, здатного поєднувати апаратну роботу з виконанням завдань федерального рівня.

Вера Сухих (міністр фінансів). Очолила міністерство фінансів у 2022-му році, хоча працює у фінансовій системі республіки з початку 2000-х. Її кар'єра розвивалася всередині самого відомства, що дозволило їй набути репутації професійного апаратного фінансиста, добре обізнаного з усіма нюансами бюджетного процесу.

Попри відсутність яскравої публічності, Сухих відіграє значну роль у внутрішньому розкладі адміністративної вертикалі. Вона координує фінансову політику уряду, працює з федеральними органами щодо трансфертів, контролює витрати в умовах обмежених ресурсів.

Анна Слугіна (міністр економіки). Очолила профільне міністерство у 2023-му році, маючи попередній досвід роботи у фінансовому та економічному блоках уряду. У своїй роботі Слугіна просуває акценти на високотехнологічні напрями, цифрову трансформацію та кадровий потенціал.

Едуард Петров (міністр національної політики). Очолює міністерство з 2021-го року, до цього двічі обирався депутатом Держради Удмуртії, де працював у комісії з питань науки, освіти, культури, туризму та національної політики. Він також очолював місцеве відділення громадської організації «Удмурт Кенеш», що

закріпило за ним репутацію послідовного провідника «національного блоку» в регіональній політиці.

Міхаїл Баранов (міністр будівництва, ЖКГ та енергетики). Обійняв посаду влітку 2024-го року, перейшовши на державну службу з корпоративного сектору — він працював у «Удмуртнафти» заступником директора з капітального будівництва. Його прихід збігся з періодом гострих соціальних викликів у житлово-комунальній сфері: корупційні скандали, критика стану доріг і комунальної інфраструктури. Найгучнішим рішенням його відомства стало впровадження з початку 2025-го року диференційованих [тарифів](#) на електроенергію, що різко підвищило навантаження на домогосподарства та викликало негативну реакцію у суспільстві.

Баранов отримав у спадок величезний масив проблем: від аварійного житла та дефіциту якісних доріг до потреби модернізації тепломереж. Для регіональної адміністративної вертикалі Баранов є «кризовим менеджером», покликаним навести лад у складному й корупціогенному секторі, але водночас його рішення показують, що Баранов слабо орієнтується на соціальну чутливість

Міхаїл Фомінов (міністр цифрового розвитку). Очолив міністерство восени 2023-го року. Понад десять років працював у відомстві, куруючи напрямки цифровізації та телекомунікацій, тож до призначення вже мав значний досвід у цій сфері. До переходу на держслужбу був пов'язаний із банківським сектором, що позначилося на його схильності до чітких управлінських схем і прагнення до технологічної дисципліни. Основні завдання Фомінова пов'язані з розширенням цифрової інфраструктури Республіки, у зокрема просування програм імпортозаміщення в телекомунікаційній та оборонній промисловості.

Сергій Багін (міністр охорони здоров'я). На посаді з 2023-го року. За фахом онколог і судинний хірург, кандидат медичних наук, працював у Центральному військовому шпиталі, керував кількома лікарнями в Московській області. На посаду в Удмуртію прийшов як «варяг»-технократ, що має відновити репутацію відомства після низки корупційних скандалів.

Ольга Лубніна (міністр соціальної політики та праці, віце-прем'єр). Очолила міністерство у 2024-му році. Раніше керувала виконавчим комітетом регіонального відділення «Єдиної росії», а також мала досвід роботи в управлінні адміністрації голови та уряду республіки. Це дало їй розуміння політичної

«кухні» Удмуртії, що важливо у сфері, де будь-які рішення мають високу суспільну чутливість.

Світлана Болотнікова (міністр освіти і науки). Належить до «довгограючих» фігур у команді Брєчалова, очолює міністерство з 2017-го року. Її кар'єрний шлях є нетиповим: раніше Болотнікова працювала директоркою Сарапульського [коледжу](#) і не мала політичного досвіду, але вразила керівництво презентаційними здібностями та баченням освітніх реформ.

Серед її ключових ініціатив на посаді міністра – реформа набору першокласників, коли з 2024-го року запроваджено [дворівневу систему](#): спершу приймають дітей, закріплених за школою територіально, а потім усіх інших. Це частково зняло гостроту проблеми переповнених класів. Болотнікова також курує зміну керівництва у низці ВНЗ республіки, де існували ризики скандалів.

Юлія Бадаш (міністр туризму). У 2022-му Бадаш очолила [агентство](#) з туризму Удмуртської Республіки, а вже за два роки, у 2024-му, цей напрямок отримав підвищений статус міністерства. Її призначення відбувалося в контексті пошуку регіоном нових точок економічного зростання поза межами традиційних галузей (оборонної промисловості та агросектору).

Владімір Соловійов (міністр культури). Обіймає посаду з 2009-го року попри дві зміни політичного керівництва Республіки. Соловійов не позиціонується як яскравий політик, натомість формує образ «господарника», який тримає під контролем свою сферу. При ньому було реалізовано кілька програм з [модернізації](#) сільських будинків культури, проведення [фестивалів](#) удмуртської мови та культури, а також масштабні культурні акції до ювілеїв Петра Чайковського (знакової для регіону постаті).

Анна Боталова (міністр майнових відносин). Очолила міністерство у 2023-му році. Протягом 2024-2025 років в регіоні реалізується масштабна [програма](#) з переведення кадастрових і реєстраційних процесів у цифровий формат. Боталова й міністерство майнових відносин активно працюють над [виведенням із тіні](#) об'єктів нерухомості, які не використовуються або належно не враховані, та залученням їх у господарський оборот.

Світлана Пальчик (голова виборчої комісії Удмуртії). Перейшла з посади керівниці прес-служби голови Республіки у 2023-му році. Її прихід виборчого комітету став відповіддю на критику попереднього складу комісії з боку федерального центру: після низьких оцінок роботи та втрати статусу «центральної» виборчої комісії було потрібно нове керівництво, яке мало б одночасно апаратний досвід і політичну лояльність.

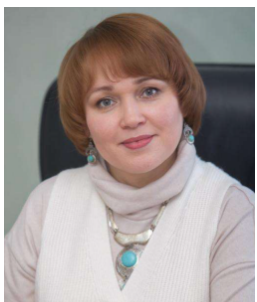
Першим серйозним випробуванням для Пальчик стали президентські вибори 2024-го року, де Удмуртія показала одну з найнижчих явок у окрузі (62,55%), що викликало зауваження Москви. Нині ж на неї лягає відповідальність за підготовку до виборів у міські та республіканські органи влади 2025-2026 років, де Кремль очікує більшої мобілізації електорату.

(Законодавча влада)

Владімір Нєвоструєв (голова Держради Удмуртії). Один з найдосвідченіших політиків регіону. В минулому він працював головою колгоспу, очолював районну адміністрацію, був республіканським міністром сільського господарства, заступником голови уряду, а з 2007-го перейшов у парламент, де пройшов шлях від керівника комісії до спікера. У 2013-му році став головою Держради, згодом на кілька років поступився кріслом, але після відставки наступника повернув собі позицію.

Нєвоструєва характеризують як апаратника «старої школи» – досвідченого та неконфліктного. Його головний ресурс – глибокі зв'язки в аграрному секторі й у регіональних елітах, що робить його зручним для співпраці з урядом. У 2022-му році Держрада [скасувала](#) ліміт на строк правління голови Удмуртії, значно розширивши правомочності команди Брєчалова.

Татьяна Ішматова (заступниця голови Держради). Представниця національного крила в регіональній політиці. Її кар'єра тривалий час пов'язана з діяльністю, спрямованою на підтримку удмуртської ідентичності та міжетнічного балансу. Присутність Ішматової у керівництві парламенту виконує радше символічну функцію: вона є виразницею «національного компонента» у владній системі, що особливо важливо для республік із титульним етносом.

Наїль Мухамедзянов (заступник голови Держради). Його політична кар'єра почалася з депутатства в міській думі Іжевська, після чого він неодноразово обирався до Держдуми, де поступово став одним із провідних спеціалістів у бюджетно-фінансовій сфері. Нині очолює раду директорів групи «Орбіта М», що діє у сфері ЖКГ та девелопменту. Такий бекграунд забезпечує йому додаткову вагу в очах як депутатів, так і виконавчої влади.

Іван Черєзов (заступник голови Держради). Триразовий чемпіон світу та дворазовий призер Олімпійських ігор із біатлону. У 2021-му році обраний депутатом Державної ради Удмуртії, пізніше став заступником голови Держради. Також очолює Федерацію біатлону Удмуртії, яку традиційно підтримує концерн «Калашніков».

До впливових фігур в межах даної групи впливу також належать:

- **Анатолій Наумов** – керівник фракції «Єдина росія».
- **Дмитрій Арсібсков** – депутат Держдуми та очільник системоутворюючого підприємства «Елеконд», що займається випуском конденсаторів, у тому числі для авіаційної, космічної та військової техніки.
- **Сергєй Зуєв** – депутат, помічник гендиректора АТ «Воткінський завод».
- **Александр Прозоров** – голова постійної комісії з держбудівництва і місцевого самоврядування Держради Удмуртії.
- **Єлена Дербілова** – голова комісії з праці, соціальної політики й справ ветеранів Держради Удмуртії.
- **Міхаїл Тумін** – голова Державного контрольного комітету (наглядовий орган).

(Судова влада)

Александр Полушкін (голова Верховного суду Удмуртії). Обіймає посаду з 2020-го року. За його керівництва рішення Верховного суду Удмуртії скасовуються вищими інстанціями вельми рідко, що свідчить про відносно високу якість правозастосування. Водночас він дотримується внутрішньої дисципліни: за останні роки лише поодинокі випадки звільнень суддів стали наслідком серйозних порушень, і це формує образ контролю та передбачуваності.

Владімір Калугін (голова Арбітражного суду Удмуртії). Призначений у січні 2025-го року, тож він лише починає формувати власну лінію в регіональній судовій системі. За походженням Калугін із сусіднього Пермського краю, має багаторічний досвід у арбітражній юстиції та репутацію професіонала «чистої школи», який спеціалізується на економічних і корпоративних спорах. Його прихід на посаду супроводжувався символічним жестом – він очолив [нову будівлю](#) арбітражного суду в Іжевську, введену в експлуатацію саме під його призначення, що мало підкреслити модернізаційний курс у сфері правосуддя.

(Місцеве самоврядування)

Іжевськ	Дмитрій Чистяков (мер) 	Замінив у 2023-му Олега Бекмеметьєва після його гучної відставки та арешту. За кілька років керівництва не зміг повернути довіру до міської адміністрації, насамперед через невміння тримати під контролем комунальні проблеми. За прогнозами, після виборів до міськдуми у 2025-му, його відставка майже гарантована.
	Фаріт Губаєв (голова міськдуми) 	У 2021-му залишив депутатський мандат у Держраді Удмуртії, щоб очолити Іжевську міську думу. Його перехід пояснювали інтересами у сфері ЖКГ, де зосереджений його бізнес.
Сарапул	Віктор Шестаков (мер) 	У 2018-му претендував на пост голови Іжевська. З 2021-го року є головою Сарапула, і за цей час йому вдалося змінити образ міста з «забутого периферійного» на інвестиційно привабливий центр. За його каденції в Сарапулі з'явився технопарк, логістичний центр Wildberries, активно розвивається туристичний потенціал історичного купецького міста.
Глазов	Сергій Коновалов (мер) 	Походить із бізнес-структур, пов'язаних із групою «Комос», яку створили представники «північного клану». У своїй роботі сфокусувався на ремонті медичних закладів. Активний у соцмережах, відкритий до діалогу.
Воткінськ	Алексей Заметаєв (мер) 	Пройшов шлях від двірника на Воткінському заводі до мера міста. Не помічений у скандалах, але водночас його важко назвати харизматичним лідером.

Федеральне представництво регіону

Специфічний центр впливу, який суттєво визначає можливості Удмуртської Республіки у відносинах із федеральним центром. Її основу становлять депутати Державної думи, сенатори та чиновники федерального рівня, котрі мають прямий доступ до бюджетних і політичних ресурсів Москви. Вони виступають своєрідними «лобістами Удмуртії», забезпечуючи просування інтересів місцевої економіки – від агропромислового комплексу до оборонно-промислових підприємств.

Для цієї групи характерна певна неоднорідність. Частина представників зберігає реальний вплив і має важливі зв'язки у федеральному політичному класі, тоді як інші виконують радше символічну функцію, репрезентуючи національний компонент регіону. Вплив «федеральних» на внутрішньореспубліканські процеси обмежений, проте їхня роль критична для забезпечення Удмуртії інвестиціями, дотаціями й захистом інтересів оборонного комплексу на рівні Москви.

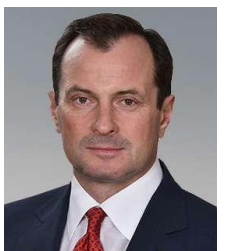
Андрей Ісаєв (депутат Держдуми рф, заступник керівника фракції). Довгий час вважався головним парламентським лобістом Удмуртії у Москві, має тісні зв'язки з силовиками. У 2013-му році влаштував [погром](#) на борту пасажирського літака.

Олег Гарін (депутат Держдуми рф). В минулому був міністром транспорту і дорожнього господарства Удмуртії. У федеральному парламенті активно просуває інтереси [транспортної сфери](#) та інфраструктури, виступає з ініціативами щодо підтримки регіонів Поволжя. Вплив на рідний регіон зберігає через депутатську активність і залучення федеральних коштів.

Ларіса Буранова (депутат Держдуми рф). Раніше обіймала посаду міністра національної політики Удмуртії. Виступає символічним «національним кадром», що представляє регіон в питаннях міжетнічних відносин і культурної політики.

Юрій Фьодоров (сенатор від Удмуртії). Заступник голови комітету з економічної політики. В минулому грав у хокей з Путіним, що додає йому ваги. Має зв'язки з [бізнес-групами](#) на чолі з інгузьким бізнесменом Михаїлом Гуцерієвим. У Раді федерацій просуває ініціативи у сфері законодавства про надра, що важливо для ресурсодобувних регіонів.

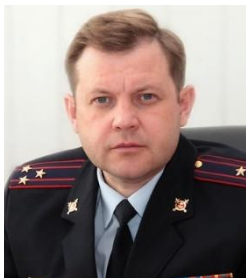
Любов Глебова (сенатор від Удмуртії). Її чоловік [Кіріл Комаров](#) – перший заступник гендиректора держкорпорації «Росатом». Глебова має давні тісні [зв'язки](#) із Сергеем [Кірієнком](#). Її значення для Удмуртії пов'язане із «Чепецьким механічним заводом», що входить до складу «Росатому».

Ольга Абрамова (радниця міністра сільського господарства рф). До підвищення обіймала посаду першого віце-прем'єра уряду Удмуртії. Абрамова має сталі зв'язки у федеральному аграрному лобі та зберігає статус «представниці республіки в Москві».

Федеральні силові та наглядові структури

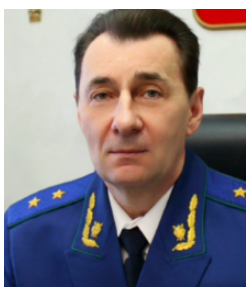
Один з ключових полюсів влади в регіоні. Керівники силових та наглядових інституцій призначаються Москвою, мають короткі горизонти перебування на посадах і жорстко орієнтовані на федеральну адженду. Цей блок виконує роль «зовнішнього арбітра»: він контролює регіональну еліту, не допускаючи некерованих конфліктів, і саме він найчастіше визначає кадрові «червоні лінії». Після гучних справ проти колишніх керівників (Александра Соловйова, Александра Волкова, Олега Бекмеметьєва) в Удмуртії склалася репутація «червоного регіону», де великі кримінальні структури не можуть відновити вплив саме через домінування силового блоку.

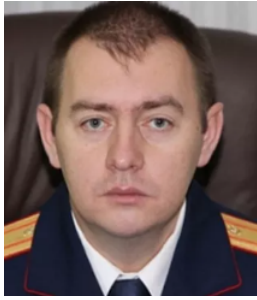
Максім Тіхонов (міністр внутрішніх справ Удмуртії). Обіймає посаду з 2021-го року. Підтримує імідж регіону як території з жорстким контролем криміналу, що важливо для «збройової столиці росії». За роки його керування в регіоні [скорочується](#) рівень злочинності, а також відсутні масштабні протестні акції.

Сергій Каштанов (керівник управління ФСБ по Удмуртії). [Переведений](#) в Удмуртію з Адигеї у 2022-му році. Один з найбільш таємничих представників політичної еліти Удмуртської Республіки.

Артьом Ніколаєв (прокурор Удмуртії). Виходець із Татарстану, у прокуратурі з 1990-х, на посаді удмуртського прокурора – з 2021-го року. Проявився під час скандалу через невиконання [капітального ремонту](#) в школах, взявши питання під свій контроль і вирішивши проблему без привертання уваги федеральних чиновників.

Рустам Тугушев (керівник Слідчого управління Слідчого Комітету рф по Удмуртії). Відзначився викриттям [корупційних злочинів](#) регіонального экс-міністра будівництва, а також резонансного насильницького злочину в селі [Лукшудья](#). Таким чином, Тугушев сформував образ керівника, який утримує баланс з місцевим істеблшментом, але водночас проводить показові справи під контролем федерального центру.

Сергей Пряєнцев (начальник головного управління міністерства надзвичайних ситуацій по Удмуртії). Очолив управління у 2022-му, і вже у 2024-му отримав звання генерала-майора внутрішньої служби.

Алексей Воробйов (головний федеральний інспектор по Удмуртії). Призначений у 2024-му році, раніше працював у Пермському краї. Його роль – забезпечувати зв'язок між регіональною адміністрацією та повноважним представником президента в Приволзькому федеральному окрузі, а також інформувати Кремль про настрої та потенційні ризики. Він курує питання підтримки учасників СВО і контроль за оборонними підприємствами.

Керівники підприємств оборонно-промислового комплексу

Удмуртія забезпечує понад [90%](#) російського виробництва стрілецької зброї та є одним із ключових виробничих майданчиків у сфері ППО й ракетних технологій. Саме тому директори підприємств оборонно-промислового комплексу мають суттєву політичну вагу в регіоні, а їхня позиція важлива як для Москви, так і для місцевої адміністративної вертикалі. Їхній вплив базується на таких чинниках: 1) стратегічному значенні підприємств; 2) контролі над великими трудовими колективами; 3) доступі до федеральних ресурсів і контрактів.

Фаніл Зіятдінов

- Завод "Купол" (Іжевськ)
- ППО "Тор"

Алан Лушніков

- Концерн "Калашніков" + ZALA Aero
- Автомати Калашнікова, ракети "Вихрь", "Стріла", дрони "Куб", "Ланцет", "Тахіон", "Гранат"

Ігорь Чурбанов

- Воткінський завод
- Стратегічні ракетні комплекси "Тополь", "Ярс", "Булава"

Александр Майєр

- Іжевський радіозавод (обслуговує "Роскосмос", російську залізницю та оборонний сектор)

Анатолій Наумов

- Завод "Електонд" (Сарапул) — виробляє конденсатори для оборонної техніки
- Депутат Держради Удмуртії та очільник фракції "Єдина росія"

Сергей Чінєйкін

- "Чепецький механічний завод" (Глазов) — виробництво у сфері металургії та ядерних матеріалів
- Депутат Держради, активно залучений до комісії з питань АПК

Геннадій Кудрявцев

- "Аксіон-холдинг" — спеціалізувався на приладобудуванні, але останнім часом диверсифікував виробництво на користь медичної техніки

Представники великого бізнесу

Даний блок не має такої формальної влади в регіоні, як уряд чи силові структури, але вплив бізнес-груп відчутний у соціальній сфері, медіапросторі та політиці. Великі бізнесмени виступають не лише як економічні актори, але й як «неформальні політики», що можуть підтримувати своїх людей у республіканському парламенті, органах місцевого самоврядування чи лобіювати інтереси через федеральні контакти. При цьому частина представників великого бізнесу сама безпосередньо обирається депутатами, поєднуючи економічну і політичну владу в одних руках.

□ *Агропромисловий комплекс*

Андрей Осколков
(Комос Груп)

Андрей Шутов
(Комос Груп)

Алексей Малюк
(Удмуртська хлібна компанія)

Агропромисловість є однією з ключових опор економіки Удмуртії поряд з оборонним комплексом. Особливу вагу вона має у молочному секторі: Удмуртія входить до числа найбільших [виробників](#) молока в росії. Удмуртська продукція активно постачається на ринки сусідніх регіонів і має [експортний](#) потенціал. Найбільшим гравцем тут виступає «Комос Груп», співвласниками якої є **Андрей Осколков** і **Андрей Шутов**. Вони контролюють левову частку переробки молочної й м'ясної продукції, володіють федеральними брендами та мають виходи на Москву через міністерство сільського господарства і профільні бізнес-асоціації. Хоча жоден із них не є депутатом, їхнє лобі працює через мережу бізнесових союзів, а в минулі роки через зв'язки з Ольгою Абрамовою, яка перейшла на роботу у федеральний мінсільгосп.

Іншу модель демонструє **Алексей Малюк**, власник «Удмуртської хлібної компанії», що спеціалізується на виробництві борошна й постачанні хліба для державних установ. На відміну від партнерів з «Комоса», він сам є депутатом Держради Удмуртії та безпосередньо використовує мандат для просування інтересів у парламентських комісіях, особливо щодо держзамовлень і фінансування агросектору.

□ *Будівництво, девелопмент і міська нерухомість*

Алексей Чулкин
(УДС-Груп)

Рустам Хабібулін
(Ассо-буд)

Віктор Руських

Андрей Осколков
(Комос Груп)

Будівельна галузь Удмуртії є одним із найдинамічніших секторів регіональної економіки та водночас одним з найбільш корупційно вразливих. По-перше, розподіл земельних ділянок, особливо в Іжевську, залежить від адміністративних рішень (це створює ґрунт для кулуарних домовленостей). По-друге, обсяги бюджетних коштів, що спрямовуються на дорожнє господарство, соціальне будівництво, інфраструктурні

проекти, роблять галузь привабливою для відкатних схем. Так, арешт экс-голови Удмуртії Александра Соловйова у 2017-му році був прямо пов'язаний з отриманням хабарів у «дорожньому» секторі. Періодично виникають гучні скандали із завищенням вартості підрядів у «Удмуртавтодорі». Девелоперські компанії на кшталт «Ассо-буд» стикалися з протестами жителів через [забудову зелених територій](#), що супроводжувалося звинуваченнями у непрозорих рішеннях влади.

Серед провідних гравців будівельної галузі Удмуртії варто виділити **Андрея Осколкова**, який в межах «Комос Груп» розширив діяльність у девелопменті, реалізувавши масштабні житлові проекти в Іжевську. Найбільш системним підприємцем у цьому секторі є **Алексей Чулкін**, чия «УДС-Груп» реалізує масштабні житлові та комерційні проекти. **Рустам Хабібুলін** («Ассо-буд») спеціалізується на житлових комплексах середнього сегмента і завдяки досвіду у владі вміло балансує між інтересами бізнесу та адміністрації, хоча його компанію неодноразово критикували за забудову зелених зон. Своєрідним «ветераном» ринку є **Віктор Руських**, який після телекомунікаційного бізнесу зосередився на елітному девелопменті, формуючи іміджеві проекти, що змінюють архітектурний образ Іжевська.

□ *Нафтодобувна галузь*

Видобуток нафти в Удмуртії має давні традиції. Найбільші компанії галузі – «Удмуртнафта» (під управлінням «Роснафти») та «Белкамнафта» (група «Сафмар» інгуського бізнесмена Михаїла Гуцерієва). Крім стратегічного значення, нафтова сфера виконує й соціальну функцію: фінансує місцеву інфраструктуру, бере участь у програмах розвитку сільських районів і підтримує численні благодійні проекти.

Серед ключових гравців – **Андрей Топал**, генеральний директор «Удмуртнафти». Під його керівництвом компанія стабільно видобуває близько 6 млн тонн нафти щороку (це близько 60% загальноудмуртського обсягу), працюючи на 33-х родовищах у 14-ти районах. Заступник Топала, **Рашид Абашев**, є депутатом Держради, куруючи матеріально-технічне забезпечення та транспорт (це робить його ключовою фігурою для взаємодії компанії з місцевими підрядниками й владою). Очільник «Белкамнафти» **Дмитрій Арсібсков** також є депутатом Держради та водночас очолює федерацію хокею Удмуртії.

Андрей Топал
(Удмуртнафта)

Рашид Абашев
(Удмуртнафта)

Дмитрій Арсібсков
(Белкамнфта)

Зв'язок нафтової сфери з урядом проявляється через **Михайла Баранова**, міністра будівництва, ЖКГ та енергетики Удмуртії, який до призначення у 2024-му році працював у «Удмуртнафті» на посаді заступника директора з капітального будівництва. Таким чином, він залишився пов'язаним із нафтяним бізнесом і добре обізнаний у його потребах. Це створює для галузі додатковий канал впливу на адміністративну вертикаль.

□ Транспорт

**Александр
Сінельников**
(Іжавіа,
Удмуртавтодор)

Ключовою фігурою тут є **Александр Сінельников**, який очолює одночасно авіакомпанію «Іжавіа», АТ «[Аеропорт Іжевськ](#)», а з 2023-го року також відповідає за «Удмуртавтодор». Сінельников фактично виконує роль кризового менеджера в регіоні: у сфері авіаперевезень йому вдалося зберегти унікальність «Іжавіа» як регіонального перевізника з власним парком, а також збільшити обсяги пасажирських перевезень після пандемії коронавірусу. Одним з ключових інфраструктурних проєктів останніх років є будівництво нового термінала Іжевського аеропорту.

В управлінні дорожньою сферою Сінельников зіткнувся з івікликами: «Удмуртавтодор» традиційно був проблемною структурою з корупційними ризиками. Передача його під контроль керівника «Іжавіа» свідчить про спробу об'єднати кризові напрями під керівництвом менеджера, якому довіряє адміністрація голови регіону. Політично вплив Сінельникова обмежений: він не має власного лобі у парламенті чи бізнесі, але його значення полягає у функціональному контролі над критичною інфраструктурою.

Громадянське суспільство, опозиція, медіасередовище

Громадянське суспільство в Удмуртії розвинене слабо, зосереджене здебільшого на соціально-культурних і благодійних ініціативах. Частина активістів працює у сферах екології, захисту локальної ідентичності, популяризації удмуртської мови та культури. Водночас політизовані форми громадянської активності перебувають під тиском. Символом протестного громадянського активізму став **Альберт Разін**, який у 2019-му році здійснив [акт самоспалення](#) на захист удмуртської мови, що стало маркером слабкості й одночасно радикалізації культурного спротиву. Ця подія замовчувалася в регіональних медіа.

Акт самоспалення Альберта Разіна

Опозиційний простір формально представлений місцевими відділеннями КПРФ, ЛДПР, «Справедливої росії», проте вони виконують функцію системної опозиції й не впливають на ухвалення рішень. Несистемні опозиційні структури діють переважно поза межами Республіки. Так, рух [«Удмуртія проти корупції»](#), який очолює **Іван Єлісєєв** (колишній керівник удмуртського штабу Навального), нині функціонує за кордоном і орієнтований на інформаційну та просвітницьку діяльність у вигнанні, має власний ютуб- і телеграм- канали. Рух [«Свободная Удмуртия»](#), очолюваний **Сергеем Антоновим**, активізувався у 2024-2025му роках, просуваючи наративи про регіональну автономію та критику федерального центру. Зокрема, у 2025-му році Сергей Антонов презентував документальну стрічку [«Його отрута»](#) про політичні вбивства критиків Путіна.

Усередині Удмуртії критичні голоси були присутні у вигляді окремих активістів, які діяли радше в «сірих зонах», переважно через соціальні мережі. До повномасштабного вторгнення помітною фігурою була 20-річна **Анастасія Понькіна**, яка виступала з критикою влади. У підсумку вона отримала умовний термін, що стало

сигналом для інших про обмеженість можливостей навіть для відносно м'якої опозиційної активності.

**Анастасія Понькіна за рік після арешту
(вересень 2022)**

«Насправді за цей рік, поки триває судовий процес, дуже багато що змінилося. Я вийшла заміж і працюю у сфері, яку люблю. Мене взяли на повну зайнятість (навіть попри щотижневі суди). Я працюю маркетологом у медіахолдингу. І ще – я більше не хочу говорити про політику»

Медіапростір характеризується майже повною лояльністю основних інформаційних ресурсів регіональній і федеральній владі. Провідні регіональні інформаційні онлайн-медіа – **Udm-info**, **ИА «Сусанин»**, **Izhlife** та **Udmurt.ru** – висвітлюють локальні новини у межах дозволеного дискурсу. Публічний образ Александра Бречалова стає об'єктом критики у напіванонімних телеграм-каналах, що висвітлюють поразки і промахи його команди – це **«Очки Бречалова»** та **«Союз Бреча и Орала»**. Окремий розділ «Удмуртія» має портал **НосСог**, присвячений темі корупції та компромату з регіонів. Сайт **Компромат-Урал** регулярно публікує аналітику щодо бізнесу і чиновників Приволзького федерального округу, включаючи Удмуртську Республіку.

Таким чином, у сучасній Удмуртії громадянське суспільство обмежується культурними й соціальними ініціативами, опозиція роздроблена й функціонує переважно за межами регіону, а медіапростір перебуває під контролем влади. Водночас нові опозиційні структури в еміграції та цифрові платформи створюють інформаційні канали, які підтримують помітний рівень критики офіційного курсу.